

Перерва Петро Григорович. Д-р екон.наук, професор, професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин

Посохов Ігор Михайлович. Д-р екон.наук, професор, професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин

Савченко Ольга Ігорівна. Канд.екон.наук, доцент, професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин

Лепський Роман Сергійович. Аспірант PhD кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин/

Шейн Євген Сергійович. Аспірант кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (Харків, Україна).

ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА СТАРТАП-ПРОЄКТІВ З УРАХУВАННЯМ КОМЕРЦІЙНИХ РИЗИКІВ

Анотація. У статті розглядається питання економічного обґрунтування ефективності використання виробничого потенціалу підприємств та стартап-проектів з урахуванням комерційних ризиків. Дослідження спрямоване на розробку підходів до оптимізації виробничих процесів через інтеграцію інновацій, які пропонуються стартапами, та управління ризиками, що виникають у зв'язку з невизначеністю ринку та технологічними змінами. Основна увага приділяється методам оцінювання економічного ефекту, оцінки комерційних ризиків та стратегіям їх мінімізації для забезпечення стійкості та конкурентоспроможності підприємств у сучасних умовах ринку. Проведено дослідження методик економічної оцінки виробничого потенціалу та стартап-проектів на промислових підприємствах з урахуванням комерційного ризику. Доведено, що для успішної реалізації стартап-проектів необхідно враховувати комерційні ризики, пов'язані з невизначеністю ринку, змінами в технологічному середовищі, а також можливими фінансовими втратами. Ефективне управління цими ризиками дозволяє мінімізувати негативні наслідки та забезпечити стабільний розвиток підприємства.

Ключові слова: економічна ефективність, комерційні ризики, виробничий потенціал, фактори, оцінка, промислові підприємства

Pererva Petro. Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Business Economics and International Economic Relations.

Posokhov Ihor. Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Business Economics and International Economic Relations.

Savchenko Olha. Candidate of economic sciences, associate professor, professor of the Department of Business Economics and International Economic Relations.

Lepskiy Roman. Postgraduate of the Department of Business Economics and International Economic Relations.

Shein Yevhen. Postgraduate of the Department of Business Economics and International Economic Relations

National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" (Kharkiv, Ukraine).

ECONOMIC SUBSTANTIATION OF THE EFFICIENCY OF THE USE OF PRODUCTION POTENTIAL AND START-UP PROJECTS, TAKING INTO ACCOUNT COMMERCIAL RISKS

Abstract. The article discusses the issue of economic substantiation of efficiency of use of the production potential of enterprises and start-up projects, taking into account commercial risks. The study is aimed at developing approaches to optimizing production processes through the integration of innovations offered by startups and managing the risks arising from market uncertainty and technological changes. The main attention is paid to the methods of assessing the economic effect, assessing the commercial risks and strategies for minimizing them to ensure the sustainability and competitiveness of enterprises in modern market conditions. A study of methods of economic assessment of production potential and start-up projects at industrial enterprises, taking into account commercial risk, has been carried out. It is proved that for the successful implementation of startup projects, it is necessary to take into account the commercial risks associated with market uncertainty, changes in the technological environment, as well as possible financial losses. Effective management of these risks allows you to minimize negative consequences and ensure the stable development of the enterprise.

Keywords: economic efficiency, commercial risks, production potential, factors, assessment, industrial enterprises

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації та швидкого розвитку технологій питання ефективного використання виробничого потенціалу та стартап-проектів набуває особливої актуальності. Економічне обґрунтування таких процесів є ключовим елементом для забезпечення стійкості та конкурентоспроможності підприємств на ринку. Одним з основних факторів, що впливає на успіх стартапів та оптимізацію виробничих процесів, є врахування комерційних ризиків, які можуть суттєво впливати на кінцеві результати діяльності [1-9]. У цій статті розглядаються основні підходи до економічного обґрунтування ефективності використання виробничого потенціалу та стартап-проектів, а також оцінка комерційних ризиків, що супроводжують ці процеси.

Аналіз проблематики дозволяє сформулювати практичні рекомендації для покращення результатів діяльності підприємств та стартапів в умовах високої невизначеності та динамічних змін у бізнес-середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Детальне вивчення наявних в цей час досліджень і публікацій у сфері економічного обґрунтування ефективності використання виробничого потенціалу та стартап-проектів свідчить про зростання інтересу до цієї теми серед науковців і практиків. Зокрема, в останні роки значна

увага приділяється питанням оптимізації виробничих процесів з метою підвищення конкурентоспроможності підприємств на глобальному ринку.

У дослідженнях Яковлева А.І. [1], Побережної Н.М. [2], Борзко В.І. [3], Кобелевої Т.О. [4] акцентується на важливості інноваційного підходу до управління виробничим потенціалом, де значне місце займають стартап-проекти. Науковці Коціскі Д. [5], Шаульська Л.В. [6], Ткачова Н.П. [7] досліджують різноманітні методи оцінки комерційних ризиків, пов'язаних зі стартапами, зокрема, з використанням сучасних аналітичних інструментів, таких як SWOT-аналіз, PESTEL-аналіз, і методи сценарного планування.

Крім того, важливим напрямом досліджень є вивчення взаємозв'язку між рівнем комерційних ризиків і фінансовою стійкістю підприємств, що реалізують стартап-проекти. Окремі публікації зосереджені на розробці моделей управління ризиками, які дозволяють мінімізувати негативний вплив невизначеності на результати діяльності [3], [5], [7].

У контексті використання виробничого потенціалу дослідники Верес Шомоші М. [5], Шаульська Л.В. [8], Кобелева Т.О. [9] також розглядають питання ресурсоефективності та інноваційного розвитку, наголошуючи на важливості інтеграції нових технологій для підвищення ефективності виробничих процесів.

Таким чином, аналіз останніх досліджень показує, що питання економічного обґрунтування ефективності використання виробничого потенціалу та стартап-проектів з урахуванням комерційних ризиків є багатоаспектним і вимагає комплексного підходу, що враховує як внутрішні, так і зовнішні чинники впливу.

Постановка завдання. Метою цієї статті є розробка теоретичних та практичних підходів до економічного обґрунтування ефективності використання виробничого потенціалу та стартап-проектів з урахуванням комерційних ризиків. Основні завдання дослідження включають: визначення ключових факторів, що впливають на ефективність використання виробничого потенціалу в сучасних умовах ринку; аналіз основних ризиків, з якими стикаються стартап-проекти на різних етапах їхнього розвитку; розробка методології оцінки комерційних ризиків

та їхнього впливу на економічну стійкість підприємств; обґрунтування стратегій мінімізації ризиків для підвищення ефективності реалізації стартап-проектів та оптимізації використання виробничого потенціалу; формулювання практичних рекомендацій для підприємств щодо інтеграції стартап-проектів у виробничі процеси з мінімізацією ризиків. Результати дослідження мають сприяти підвищенню конкурентоспроможності підприємств та забезпеченню стійкого розвитку в умовах динамічного ринкового середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічне обґрунтування ефективності використання виробничого потенціалу та стартап-проектів з урахуванням комерційних ризиків є важливим аспектом для забезпечення стійкого розвитку підприємств у сучасному бізнес-середовищі. Виробничий потенціал визначає можливості підприємства щодо створення продукції та послуг, тоді як стартапи, як інноваційні проекти, є ключовим джерелом нових ідей і технологій, які можуть суттєво підвищити ефективність виробничих процесів.

Велика кількість дослідників виробничого потенціалу і стартап-проектів під ефективністю його використання визначають відносну інтегральну його характеристику, що в певній мірі відтворює його виробничу та інноваційну відмінність від інших сфер ефективної діяльності підприємства: ресурсної, фінансової, ринкової, соціальної, екологічної і таке ін. На наш погляд, проблема тут проявляється у правильності розуміння, ідентифікації та оцінювання даної характеристики. Дуже часто такого роду визначення ефективності виробничого потенціалу та стартап-проектів при розрахунках містить у собі досить реальні можливості методологічних помилок дослідника (оцінювача). У сучасних економічних публікаціях часто можна зустріти випадки, коли дослідники концентрують свої можливості на параметрах виробничого потенціалу та стартап-проектів (розділяючи їх на окремі в достатній мірі самостійні характеристичні групи).

Потім при проведенні безпосередньо економічної оцінки виробничого потенціалу та стартап-проектів зіставляють між собою окремі комплексні

характеристики для різних можливих варіантів. Часто така оцінка простим способом поєднує фактори ефективності використання виробничого потенціалу та стартап-проектів і в цьому випадку оцінка ефективності замінюється порівняльним оцінюванням рівня якості конкурентних варіантів виробничого потенціалу та стартап-проектів, якщо це є можливим. Дійсно, необхідний рівень якості виробничого потенціалу та стартап-проектів для різних сегментів цільового для підприємства ринку може бути зовсім різним і твердження «вище якість – вище ефективність» або «більше значення економічного ефекту – більший рівень економічної ефективності» для машинобудівного підприємства не завжди є прийнятним. Дійсно, ніхто на ринку не буде пропонувати попит за низьку якість, але, на нашу думку, ніхто не буде пропонувати попит (а тим більше платити) за зайву (непотрібну) якість або за зайвий в цих умовах ефект. Це базовий принцип маркетингу, тому його слід хоча б в деякій мірі поважати. Фактори і характеристики виробничого потенціалу та стартап-проектів повинні бути такими, якими хоче їх представляти потенційний споживач, тобто і не більше, і не менше. Класифікація рекомендованих нами методичних підходів до економічного оцінювання виробничого потенціалу та стартап-проектів з урахуванням комерційних ризиків наведена на рис.1.

Тому якраз з таким рівнем своєї якості буде реалізований стартап-проект, саме такому продукту і буде в даному сегменті цільового ринку буде надано найбільший рівень економічної ефективності. Зауважимо, що в таких умовах і рівень комерційного ризику ефективного використання виробничого потенціалу та стартап-проекту, на нашу думку, буде в максимальній мірі прийнятними для даного підприємства.

Здійснювати економічне оцінювання виробничого потенціалу та стартап-проектів можна різними методами і формами, їх вибір залежить від поставленої мети і методики оцінювання та індивідуальних, часто специфічних особливостей виробничого потенціалу та стартап-проектів. В залежності від обсягів та наявності необхідної первинної інформації завжди є можливість визначити, дослідити та проаналізувати найбільш доцільні існуючі на цей період часу

методики проведення процедури оцінки.

Наявна методична база оцінки економічної ефективності виробничого потенціалу та стартап-проектів в своїй переважній більшості рекомендує для практичного використання чотири групи базових методів.

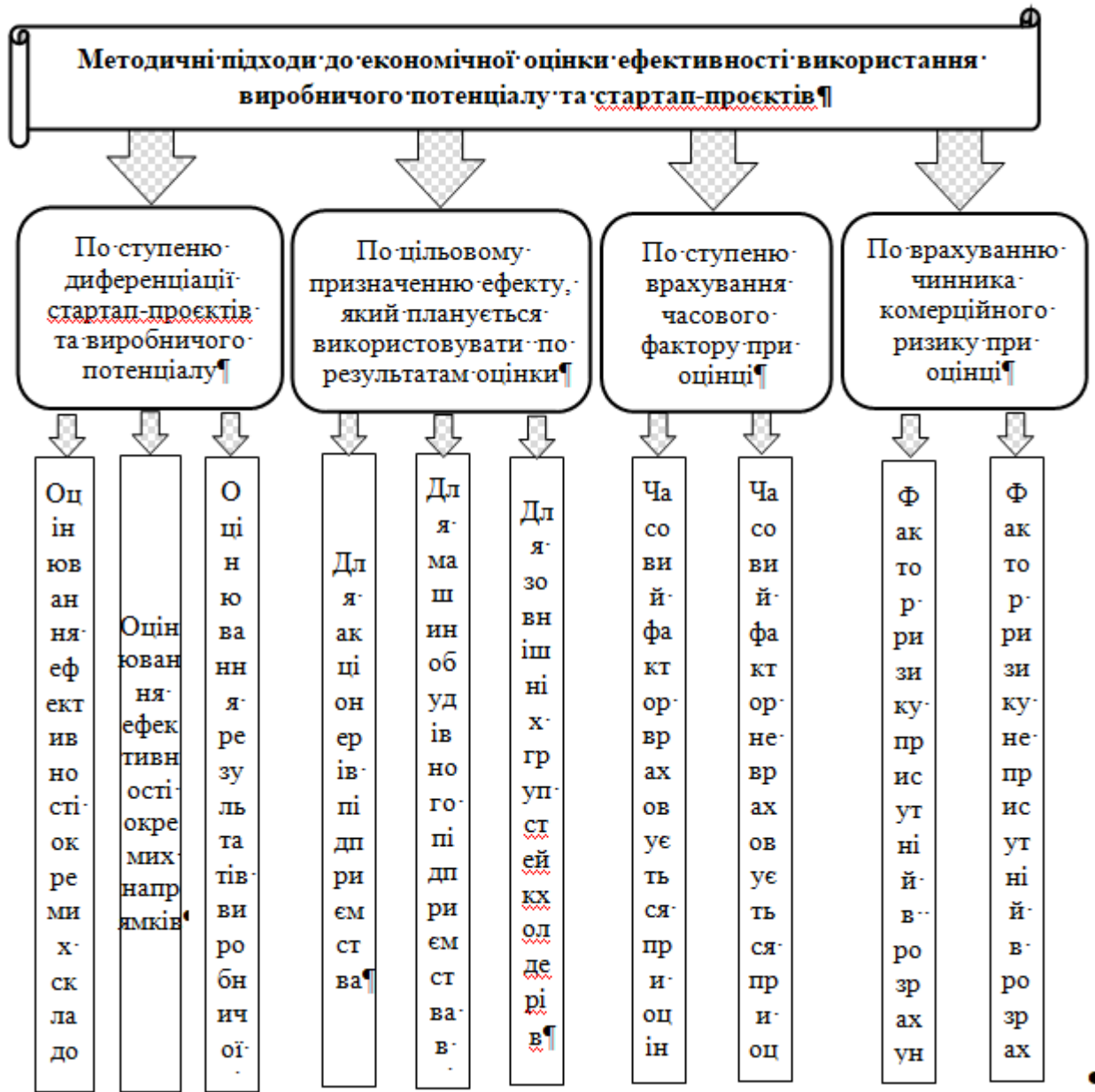

Рисунок 1. Класифікація науково- методичних підходів економічного оцінювання виробничого потенціалу та стартап-проектів /Джерело: складено авторами/

Перша група містить в собі методичні підходи та практичні рекомендації, які засновані на точній вартісній оцінці витрат на створення, споживання та підтримку

виробничого потенціалу та стартап-проектів та доходів від їх використання. Вчені рекомендують для практиків класичні методи оцінки виробничого потенціалу та стартап-проектів – порівняльний, витратний дохідний, які в достатній мірі детально розглянуто і проаналізовано в багатьох сучасних дослідженнях [1, 3, 8].

Друга група включає в себе методи та методичні рекомендації, у яких оцінка виробничого потенціалу та стартап-проектів розглядається з позицій ефективності інвестицій в виробничий потенціал та стартап-проекти. Такий аспект, на нашу думку, доцільно використовувати в умовах самоокупності, але він обмежує можливості вивчення впливу виробничого потенціалу та стартап-проектів на розвиток машинобудівного підприємства в цілому.

Деякі дослідники цього напрямку оцінки [2, 4, 6] пропонують її проводити використовуючи комплексне економічне оцінювання, яке містить в собі різнопланові економічні та технічні характеристики. Існуючі методи та показники (фактори) інтегрального оцінювання виробничого потенціалу та стартап-проектів пропонуємо розділити на динамічні, статичні і рейтингові.

Статичні методи частіше відносять до таких, що використовуються для неточної (приблизної) оцінки виробничого потенціалу та стартап-проектів і за умови незначних інфляційних очікувань.

Динамічні моделі оцінки економічної ефективності враховують зміну ціни грошей з плином часу, приводячи їх до відповідного моменту для прийняття рішення з використанням дисконтування. Основним критерієм оцінювання ефективності виробничого потенціалу та стартап-проектів є *NPV* [3, 8].

У рейтингових моделях сфера використання більш широка, ніж для статичних і динамічних моделей, що дає можливість проводити дослідження у випадках безперервної виробничо-комерційної діяльності з невизначеним початком [9].

Третя група моделей оцінки ефективності виробничого потенціалу та стартап-проектів використовується у взаємозв'язку з видом економічного ефекту, який можна отримати при використанні виробничого потенціалу та стартап-проектів. Цій групі притаманний комплексний (інтегральний) підхід, що певним чином

ускладнює виявлення причин переваг чи недоліків виробничого потенціалу та стартап-проектів і далеко не завжди впливає на прийняття науково обґрунтованих управлінських рішень.

Четверта група моделей оцінює економічну ефективність виробничого потенціалу та стартап-проектів шляхом проведення певних розрахунків на окремих етапах їх життєвого циклу. На нашу думку, ця група моделей, хоча і в недостатній мірі розроблена, але є найбільш перспективною в плані точності розрахунків та обґрунтованості отриманих результатів.

Висновки.

У статті проведено дослідження методик економічної оцінки виробничого потенціалу та стартап-проектів на промислових підприємствах з урахуванням комерційного ризику. Доведено, що для успішної реалізації стартап-проектів необхідно враховувати комерційні ризики, пов'язані з невизначеністю ринку, змінами в технологічному середовищі, а також можливими фінансовими втратами. Ефективне управління цими ризиками дозволяє мінімізувати негативні наслідки та забезпечити стабільний розвиток підприємства. Економічне обґрунтування включає розробку моделей і методів, які дозволяють оцінити економічну ефективність впровадження стартапів у виробничі процеси, враховуючи комерційні ризики. Такий підхід дозволяє оптимізувати використання ресурсів, підвищити продуктивність та зменшити витрати, що в кінцевому підсумку сприяє зростанню конкурентоспроможності підприємства. Важливим елементом у цьому контексті є інтеграція сучасних технологій і підходів до управління ризиками, що дозволяє підвищити ефективність як виробничих процесів, так і стартап-проектів. Це включає впровадження інновацій, використання аналітичних інструментів для оцінки ризиків, а також стратегічне планування, спрямоване на досягнення довгострокових цілей.

Таким чином, економічне обґрунтування ефективності використання виробничого потенціалу та стартапів з урахуванням комерційних ризиків є

багатогранним завданням, яке потребує комплексного підходу та врахування різних аспектів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища підприємства.

Список використаних джерел:

1. Яковлев А.І. Методика визначення ефективності інвестицій, інновацій, господарських рішень в сучасних умовах. Вид. 2-е, переробл. і доп. Харків. Вид-во «Підручник НТУ «ХПІ», 2017. 100 с. URL: http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/mevief.pdf
2. Перерва П. Г., Побережна Н. М. Визначення ефективності використання виробничого потенціалу машинобудівного підприємства. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2012. № 2
3. Інтелектуальна власність: магістерський курс: підручник / П.Г.Перерва [та ін.]; ред.: П.Г.Перерва, В.І.Борзенко, Т.О.Кобелева; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків : Планета-Прінт, 2019. 1002 с.
4. Кобелева Т.О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи: монографія. Харків: Планета-Прінт, 2020. 354 с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54748>
5. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobieliava T.A. Compliance program: tutorial. Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019. 689 p.
6. Шаульська Л.В., Перерва П.Г., Кобелева Т.О. Дослідження впливу підприємницьких ризиків на сталий розвиток підприємства // Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит. Харків: 3 (181). 2023. С. 14-23. doi: 10.20998/2313-8890.2023.03.02. URL: <http://eee.khpi.edu.ua/>
7. Перерва П.Г., Ткачова Н.П., Шаульська Л.В. Рефлексивне управління підприємствами в умовах діджиталізації бізнес-процесів в промисловій та аграрній сферах// Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит. Харків: 1 (191). 2024. С. 87-101. doi: <https://doi.org/10.20998/2313-8890.2024.01.06>. URL: <http://eee.khpi.edu.ua/article/view/305258>
8. Pererva P.G., Kobieliava T.O., Shaulska L.V. Entrepreneurial Risks: Essence, Classification and Management Opportunities // Економічний журнал Одеського політехн. університету. 2023. № 1(23). С. 43-50. URL: <https://economics.net.ua/ejopu/2023/No1/43.pdf>.
9. Перерва П. Г., Шаульська Л. В., Кобелева Т. О. Формування та використання системи моніторингу підприємницьких ризиків як запорука сталого розвитку бізнесструктур. Економіка і організація управління. 2023. № 1 (49). С. 34–44. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.1.4>.

REFERENCES:

1. Yakovlyev A.I. Metodyka vyznachennya efektyvnosti investytsiy, innovatsiy, hospodarskykh rishen v suchasnykh umovakh [Methodology for determining the effectiveness of investments, innovations, and economic decisions in modern conditions]. Vyd. 2-e, pererobl. i dop. Kharkiv. Vyd-vo «Pidruchnyk NTU «KhPI», 2017. 100 s. URL: http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/mevief.pdf
2. Poberezhna, N.M. (2012). Vyznachennya yefektivnosti vikoristannya virobничого potentsialu mashinobudivnogo pidpriemstva [Determination of efficiency of use of production potential of machine-building enterprise]. Marketynh i menedzhment innovatsii – Marketing and Management of Innovations, 2, 191-198
3. Intelektualna vlasnist: mahisterskyu kurs: pidruchnyk [Intellectual property: master's course: textbook] / P.G.Pererva [ta in.]; red.: P.G.Pererva, V.I.Borzenko, T.O.Kobyelyeva ; Nats. tekhn. un-t «Kharkiv. politekhn. in-t». Kharkiv : Planeta-Print, 2019. 1002 s.

4. Kobyelyeva T.O. Komplayens-bezpeka promyslovoho pidpryyemstva: teoriya ta metody: monohrafiya [Compliance-safety of an industrial enterprise: theory and methods: monograph]. Kharkiv: Planeta-Prynt, 2020. 354 s. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54748>
5. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobieliyeva T.A. Compliance program: tutorial. Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019. 689 p.
6. Shaulska L.V., Pererva P.G., Kobyelyeva T.O. Doslidzhennya vplyvu pidpryyemnytskykh ryzykiv na stalyy rozvytok pidpryyemstva [Study of the influence of entrepreneurial risks on the sustainable development of the enterprise] // Enerhozberezhennya. Enerhetyka. Enerhoaudyt. Kharkiv: 3 (181). 2023. S. 14-23. doi: 10.20998/2313-8890.2023.03.02. URL: <http://eee.khpi.edu.ua/>
7. Pererva P.G., Tkachova N.P., Shaulska L.V. Refleksyvne upravlinnya pidpryyemstvamy v umovakh didzhytalizatsiyi biznes-protseviv v promyslovyi ta ahraryi sferakh [Reflexive management of enterprises in the conditions of digitalization of business processes in industrial and agricultural spheres] // Enerhozberezhennya. Enerhetyka. Enerhoaudyt. Kharkiv: 1 (191). 2024. S. 87-101. doi: <https://doi.org/10.20998/2313-8890.2024.01.06>. URL: <http://eee.khpi.edu.ua/article/view/305258>
8. Pererva P.G., Kobieliyeva T.O., Shaulska L.V. Entrepreneurial Risks: Essence, Classification and Management Opportunities // Економічний журнал Одеського політехн. університету. 2023. № 1(23). С. 43-50. URL: <https://economics.net.ua/ejopu/2023/No1/43.pdf>.
9. Pererva P. G., Shaulska L. V., Kobieliyeva T. O. (2023) Formuvannya ta vykorystannya systemy monitorynhu pidpryyemnytskykh ryzykiv iak zaporuka staloho rozvytku biznes-struktur [Formation and use of a business risk monitoring system as a guarantee of sustainable development of business structures]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*. no. 1 (49). pp. 34–44.

Надійшла до редакції 09.06.2024 р.